

Analiza predmeta “Drenica”

Predmet „Drenica” je jedan od najvećih predmeta u kome je sudilo domaće pravosuđe za ratne zločine protiv civilnog stanovništva, u kome su okrivljeni bili pripadnici OVK. Iako je najveći deo optužnice postao pravosnažan, sudski proces je i dalje u toku u vezi sa jednom tačkom optužnice.

Ovaj predmet je prvobitno istražila i u njemu je sudila misija EULEKS-a, nakon čega je po isteku izvršnog mandata EULEKS-a 2018. godine prebačen domaćim sudijama i tužiocima.

Tok krivičnog postupka

Dana 6. novembra 2013, po završetku istrage, specijalni tužilac EULEKS-a je podigao optužnicu pod brojem PPS. br. 88/11 za ratne zločine protiv civilnog stanovništva, protiv Agima Demaja, Bashkima Demaja, Dritona Demaja, Selmana Demaja, Fadila Demakua, Jahira Demakua, Nexhata Demakua, Zeqira Demakua, Sabita Gecija, Ismeta Haxhe, Sahita Jasharija, Samija Lushtakua, Sylejmana Selimija, Isni Thaqija i Avnije Zabalija.

Prema optužnici, krivična dela su učinjena u vreme oružanog konflikta u regionu Drenice, u pritvorskom centru OVK-a u selu Likovac/Likoc u kome su zatočeni civili, prevashodno Albanci, za koje je postojala sumnja da su sarađivali sa srpskim vlastima i nekolicinom Srba. Zatočenici su, nakon što su lišeni slobode, bili su predmet tuče, drugih vidova narušavanja njihovog telesnog integriteta i zdravlja, ubistava i drugih vidova nečovečnog postupanja.

Nakon što je potvrdio optužnicu rešenjem od 14. aprila 2014. predsednik sudskog veća Osnovnog suda u Mitrovici/ Mitrovicë, optužnica pod brojem PPS. br. 88/11 je podeljena u dva predmeta: predmet *Tužilac protiv Sabita Gecija i drugih (Drenica I)*¹ i predmet *Tužilac protiv Agima Demaja i drugih (Drenica II)*².

Suđenje u ova dva predmeta je počelo 2014. godine pri Osnovnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë, u veću koje su činile međunarodne sudije misije EULEKS-a.

U dva odvojena sudska postupka, ukupno je održano šezdeset šest (66) ročišta u sklopu glavnog pretresa.

U predmetu „Drenica I” je saslušano šesnaest (16) svedoka koje je predložilo tužilaštvo, tri (3) svedoka koje je predložila odbrana i dva (2) svedoka koje je predložilo sudsko veće po službenoj dužnosti. Dok je u predmetu „Drenica II” saslušano sedam (7) svedoka koje je predložilo tužilaštvo i osam (8) svedoka koje je predložila odbrana.

¹ Saokrivljeni: Sahit Jashari, Jahir Demaku, Sylejman Selimi, Ismet Haxha, Sami Lushtaku i Avni Zabeli.

² Saokrivljeni: Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sylejman Selimi i Isni Thaqi.

Najveći deo svedoka koje je predložilo tužilaštvo su bili svedoci za koje je sud izdao meru anonimnosti, ovi svedoci su svedočili pod pseudonimom i ono što je bilo posebno u ovom slučaju je da je po prvi put u sudskoj praksi na Kosovu, sud nekolicinu svedoka, na predlog tužilaštva proglasio “neprijateljskim svedocima”, dakle svedocima koji su svedočili u suprotnosti sa onim što su izneli u istražnom postupku, kada su dali svoju izjavu u tužilaštvu. Kada jednog svedoka proglasi neprijateljskim, tužilaštvo ima pravo da ispita same svedoke mimo direktnih pitanja, dakle može ih i unakrsno ispitati.

Imajući u vidu da je u ova dva predmeta suđeno odvojeno i da su postali pravosnažni, za maltretiranje zatočenika za ratne zločine su oglašeni krivim Agim Demaj, Bashkim Demaj, Driton Demaj, Selman Demaj, Fadil Demaku, Jahir Demaku, Nexhat Demaku, Zeqir Demaku, Sylejman Selimi i Isni Thaqi, koji su osuđeni na kaznu zatvora u trajanju od 3 do 8 godina, dok su ostali oslobođeni optužbi. Optuženi su oglašeni krivim jer su tokom oružanog sukoba na Kosovu, neutvrđenog dana, u avgustu i septembru 1998. godine, u svojstvu pripadnika OVK, u saučesništvu međusobno i sa drugim neidentifikovanim pripadnicima OVK, namerno primenili nasilje, okrutan i nehuman tretman i torturu prema svedocima A i B (albanski civili sa Kosova), koji su bili zadržani u prostorijama centra za zadržavanje u Likovac/Likoc.

Delimično ponovno suđenje u predmetu „Drenica I”

Nakon podnošenja zahteva za zaštitu zakonitosti odbrane Sylejmana Selimija, Vrhovni sud je presudom od dana 11. juna 2018. godine, delimično uvažio njegov zahtev, konstatujući da je sudsko veće Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë sastavljeno na nelegitiman način. Posledično je predmet vraćen ovom sudu na ponovno suđenje.

Predmet je vraćen na ponovno suđenje samo protiv okrivljenih Sylejmana Selimija i Jahira Demakua, za tačku koja se tiče narušavanja telesnog integriteta i zdravlja jednog neidentifikovanog lica iz naselja Šipolje/Shipol iz Opštine Mitrovica/Mitrovicë, koji je zatočen u pritvorskom centru u Likovcu/Likoc i u više navrata je pretučen. Za sve druge okrivljene uključene u optužnicu PPS. br. 88/11, presude su postale pravosnažne i predmeti su zaključeni.

Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë je odredio tri (3) ročišta za ponovno suđenje u ovom predmetu, ali nijedno nije održano iz različitih razloga.

Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë od preuzimanja izvršnih ovlašćenja od misije EULEKS-a, juna 2018. godine, nije uspeo da obezbedi redovan sudski proces u ovom predmetu i u drugim predmetima ratnih zločina u kojima je trebalo da sudi ovaj sud.

Na 319. sednici Sudskog saveta Kosova (SSK), održanoj 25. januara 2024. godine, koja je takođe prenošena uživo na Fejsbuk društvenoj mreži i zvaničnoj internet stranici SSK-a, predsednica Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë odobrila je prenos trinaesti (13) predmeta iz Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë, a među ovim predmetima su i predmeti

za ratne zločine protiv civilnog stanovništva.

Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, je neposredno po dobijanju predmeta protiv Seljimija i Demakua, dana 12. aprila 2024. godine pristupio održavanju glavnog pretresa. Na ponovnom suđenju u ovom predmetu su postupali domaći tužioci³ i sudije⁴, imajući u vidu da je od juna 2018. godine, domaće sudstvo preuzelo nadležnosti za postupanje u ovim predmetima. Na ponovnom suđenju su održana dva (2) ročišta u sklopu glavnog pretresa. Dana 12. aprila 2024. pročitana je optužnica u vezi sa tačkom koja je vraćena na ponovno suđenje. Okrivljeni su se izjasnili da nisu krivi.

Nakon što su stranke u postupku iznele uvodnu reč, postupak je nastavljen izvođenjem dokaza.

Branilac Sylejmana Selimija, advokat Artan Qerkini je predložio da se izjava svedoka „A” uzme kao pročitana na ovom glavnom pretresu, tužilaštvo i branilac Demakua su se složili sa ovim predlogom.

Po dobijanju ovog predloga, sudsko veće je odlučilo da se izjava svedoka „A” data u tužilaštvu dana 13. decembra 2011. i izjava data na glavnom pretresu održanom dana 25. juna 2014, 17. jula 2014. i 18. jula 2014. prihvate kao pročitane.

Tužilaštvo je izjavilo da ne raspolaže drugim dokazima koji potkrepljuju optužnicu, sem da je tokom glavnog pretresa uzela kao pročitane materijalne dokaze u vezi sa zahtevom svedoka „A” da mu se prizna status veterana, pripadnika i ratnog zatočenika iz reda OVK.

Pošto stranke nisu imale druge predloge za saslušanje bilo kog svedoka ili dodatne predloge u vezi sa dokazima, dokazni postupak je zaključen. Okrivljeni su ostali pri izjavama datim na prošlom suđenju i iskoristili su svoje pravo da se brane ćutanjem.

Dana 22. aprila 2024. date su završne reči stranaka u postupku.

Dana 25. aprila 2024, sudsko veće Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë donelo je oslobađajuću presudu dvoma okrivljenima za optužbu koja je vraćena na ponovno suđenje.

Razlog što sud nije ukazao poverenje iskazima svedoka „A” bio je taj što je njegov iskaz sadržao puno oprečnosti i nije potkrepljen nijednim drugim dokazom, koji bi mogao da odgovori na ove oprečnosti.

³ Predmet je na ponovnom suđenju pri Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë zastupala specijalna tužiteljka, Florije Salihu Shamolli.

⁴ Sudsko veće su činili Ngadhnjim Arni kao predsednik sudskog veća, Mentor Bajraktari i Lutfi Shala, kao članovi sudskog veća.

Nalazi FHPK-a:

-Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë nije uspeo da tretira predmete ratnih zločina nasleđene od misije EULEKS-a, po isteku izvršnog mandata ove misije juna 2018.

-Sudski savet Kosova je doneo pravičnu odluku, iako kasnu, da predmeti ratnih zločina, koji su bili na čekanju više od pet (5) godina, budu prebačeni Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë.

-Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë se pokazalo vrlo ekspeditivnim u postupanju u predmetu *Tužilac protiv Sylejmana Selimija i Jahira Demakua*.

-Rešenje sudskog veća da uzme kao pročitane izjave svedoka „A” date na glavnom pretresu pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë je prilično diskutabilno. Ova odluka dovodi u pitanje zakonitost ovih izjava, imajući u vidu da su date pred sudskim većem koje, prema presudi Vrhovnog suda, ima nezakoniti sastav, što je dovelo do vraćanja predmeta na ponovno suđenje. Uprkos tome, ovo sudsko veće je konstatovalo da izjave svedoka „A” sadrže puno oprečnosti te da shodno tome, na ovom glavnom pretresu, svedoka treba suočiti sa svim ovim oprečnostima. Ovo je bilo posebno važno imajući u vidu da je ranije Apelacioni sud, doneo osuđujuću presudu pozivanjem na ove izjave.

-Ostali nalazi u vezi sa predmetima „Drenica I” i „Drenica II” se mogu naći u godišnjim izveštajima FHPK-a, objavljenim tokom 2013-2018. godine, na zvaničnoj stranici FHPK-a: www.hlc-kosovo.org.

Izradu ove publikacije finansijski je podržalo Savezno ministarstvo spoljnih poslova Švajcarske kroz projekat „Unapređenje procesa pomirenja kroz inkluzivan i holistički pristup suočavanju sa prošlošću na Kosovu“ organizacije „Nacionalna zadužbina za demokratiju” kao deo projekta pod nazivom „Promovisanje dijaloga i istorijskog razumevanja“.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Fonda za humanitarno pravo Kosovo i ni na koji način ne odražava stavove Saveznog ministarstva spoljnih poslova Švajcarske i „Nacionalne zadužbine za demokratiju”.